

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า

AN ANALYSIS STUDY THE CONCEPT OF HAPPINESS THE PHILOSOPHY TAOISM

เทวฤทธิ์ ศรีชัยพล¹Tewalid Srichaiphon¹¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author e-mail: tewalid.s@hotmail.com

Received: 3 March 2020; Revised: 10 May 2020; Accepted: 21 May 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า 2) วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ลัทธิเต๋าก่อเกิดขึ้นจากแนวคิดของเล่าจื๊อ มีสูตรที่ว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า พบว่า เอกภพนี้มีพลังหรือ อำนาจตรงกันข้ามอยู่ 2 อย่าง คือ 1) หยาง 2) หยิน แนวคิดทางจริยศาสตร์ในปรัชญาเต๋า สำหรับปฏิบัติแต่ละบุคคลในระดับต่างๆ เพื่อเกิดความสุขกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม แนวคิดทางอภิปรัชญาของลัทธิเต๋า เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และเป็นจุดหมายที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะกลับไปสู่หลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น

หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านสังคมนั้น เล่าจื๊อได้สอนให้รู้จักตนเองทางสังคม คือให้รัฐหรือผู้ปกครอง จะต้องปกครองด้วยระบบเสรีนิยมคู่กับธรรมชาตินิยม ด้วยการให้เสรีภาพแก่ประชาชนเต็มที่ในการดำเนินชีวิต และให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ระดับความสุขในทรรศนะของเล่าจื๊อ ที่เป็นระดับจริยธรรมประกอบด้วยการรู้จักสิ่งที่มีอยู่ภายนอกคือสังคม สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีอยู่ภายในกายและจิต ต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงจะเชื่อว่าการปฏิบัติเพื่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

คำสำคัญ:

ความสุข,
ปรัชญา,
ลัทธิเต๋า

ABSTRACT

The objectives of this research article were to: 1) Study maps and come up with philosophical ideas of artificial intelligence 2) Take a survey on how to be happy with artificial intelligence Taoism. This research was conducted based on Documentary Research Methodology, acquiring data from the Pali Canon, academic paper, related documents and concluded with descriptive analysis.

The result of the study found that: Taoism arose from the concept of Lao Tzu. There is a formula about the properties of the Tao. Find out if this unity is powerful or not. There are two opposite powers: 1) Yang 2) Yin. Ethical concepts in Taoism. To practice the individual at different levels to bring happiness to oneself, others and society. The metaphysical concept of Taoism. Is the origin of all things and is the destination where everything will return to Principles of action leading to liberation.

Principles for happiness in society Lao Tzu taught to know oneself socially. is to the state or the ruler must be governed by a liberal system coupled with naturalism by giving people full freedom to live life and to be in harmony with nature The level of happiness in Lao Tzu's view The ethical level consists of knowing what is external: society, environment, and what is inside the body and mind. Must know how to adjust yourself to the environment. Therefore it is called a practice for self, others and society.

Keywords:

*Happiness,
The Philosophy,
Taoism*

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่งที่มีธรรมชาติคือความเป็นสัตว์ที่สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองได้แฝงอยู่ นัยแห่งความเชื่อนี้ ที่มีปรากฏในคำกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้าตอนที่ว่า “อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ” (วิ.มหา. (ไทย) 1/1/1) นักปราชญ์ร่วมสมัยในทางพุทธศาสนาที่นำเอาประเด็นนี้มากล่าวถึงบ่อยที่สุดในงานเขียนและงานบรรยายธรรม คือ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2544, น. 43-45) โดยท่านกล่าวว่า มนุษย์มีธรรมชาติพิเศษ คือ เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ (พัฒนาได้) และต้องฝึก การบอกว่าสามารถฝึกได้ และต้องฝึกนั้น ท่านมองจากผลสัมฤทธิ์แห่งการฝึกฝนพัฒนาตนเอง โดยมีเจ้าชายสิทธัตถะเป็นตัวอย่าง ตลอดถึงพระสาวกทั้งหลาย ตั้งแต่ยุคปฐมโพธิกาล เป็นต้นไป (วิ.ม.(ไทย) 4/10-63/15-79) ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงมีความสามารถในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ อีกทั้งยังมีภาวะแห่งอารมณ์ที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ และการควบคุมอารมณ์ที่เกิดขึ้นมากระทบจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นความสุข หรือความทุกข์ เพราะในชีวิตล้วนแต่มีสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งเรื่องที่ดีและไม่ดี

โดยเฉพาะความสุขที่เกิดขึ้นตามแนวคิดพุทธปรัชญาที่ว่า ความสุข มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติธรรม พระพุทธศาสนาเน้นย้ำถึง “โลกธรรม” กล่าวคือ ธรรมที่ครอบงำสัตว์โลกอยู่ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามธรรม อันประกอบด้วย อารมณ์ที่น่าปรารถนา (อิฏฐารมณ์) ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ฯลฯ และอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา (อนิฏฐารมณ์) ได้แก่ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ ฯลฯ เมื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง

เกิดขึ้น ให้พิจารณาว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา อย่ายินดีในส่วนที่น่าปรารถนา อย่ายินร้ายในส่วนที่ไม่น่าปรารถนา (พระครูวิสุทธิสตฺถ์คุณ (สายชล สุภาจาโร), 2550, น. 20)

ดังนั้น ตามสูตรต้นตปิฎก พระพุทธเจ้าทรงจำแนกความสุขไว้หลายแบบ หลายประการ พอจำแนกได้สองแบบใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ 1) โลภียสุข (ความสุขอันเป็นวิสัยของโลก) นัยแรกนี้นิยามความสุข หมายถึงสภาพที่ทนได้ง่าย ประกอบด้วย สุขเวทนา (ความรู้สึกละสบายทางกายก็ตาม ทางใจก็ตาม) สุขินทรีย์ (ความสุขความสบายทางกาย) และโสมนัส-สินทรีย์ (ความแช่มชื่น สบายใจ สุขใจ) เป็นต้น โดยเวทนาเป็นส่วนหนึ่งของขั้น 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ) ความสุขจึงอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง (ความเป็นของไม่เที่ยง) ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) และอนัตตตา (ความเป็นอนัตตาหรือไม่ใช่ตน) ความสุขในลักษณะนี้จึงเป็นความสุขที่เกี่ยวข้องกับภพและภูมิ อันเป็นแดนที่เกิดของสัตว์ ความสุขจึงมีทั้งความสุขในกาม ความสุขในรูปฌาน และความสุขในอรุณฌาน แต่ก็ยังเป็นความสุขชนิดที่มีอาพาธ มีความรู้สึกอึดอัด ไม่โปร่งใส และถูกรบกวน ฌานที่ว่าเป็นสุขจึงยังมีความทุกข์ปะปนอยู่ จึงมิใช่ความสุขที่แท้จริง 2) โลกุตตรสุข หรือ นิพพานสุข หมายถึง สภาพที่ดับกิเลสและกองทุกข์ ทั้งหมด เป็นสภาวะที่ปราศจากตัณหาโดยสิ้นเชิง ไม่ต้องอาศัยปัจจัยปรุงแต่ง จึงไม่มีลักษณะของการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ประกอบด้วย สอุปาทิเสสนิพพาน (ดับกิเลส ยังมีเบญจขันธ์เหลือ) และอนุปาทิเสสนิพพาน (ดับกิเลส ไม่มีเบญจขันธ์เหลือ) ความสุข นัยที่สองนี้ จึงหมายถึง ภาวะที่สิ้นกิเลสทั้งปวงหรือปราศจากตัณหา นับเป็นสภาวะที่สมบูรณ์ในตัวเอง เป็นสิ่งดีสูงสุดของมนุษย์ ถือเป็นภาวะแห่งความสุขสูงสุด (The State of the Highest Happiness) กล่าวคือ อทุกขมสุขเวทนา (ความรู้สึกละเอียด จะสุขก็ไม่ใช่ ทุกข์ก็ไม่ใช่) และอุเบกขินทรีย์ (ความรู้สึกเฉยๆ) (พระราชมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต), 2518, น. 120)

สำหรับระดับของความสุขในพุทธศาสนา แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ขั้นทรม เป็นการเสวยความสุขอย่างหมกมุ่นมัวเมา มุ่งแสวงหาและปรนเปรอตนด้วยสิ่งเสพละเอียดต่าง ๆ มีการปลุกเร้าและกระตุ้นระดับปกติ 2) ขั้นดี เป็นการเสวยสุขที่มีศีลธรรม คือ การเสวยสุขตามปกติโดยยอมรับและรู้เท่าทันตามจริง เมื่อมีความสุขมักมีทุกข์มาคู่ ดังนั้น ไม่หมกมุ่น ไม่ประมาท 3) ขั้นดีเลิศ เป็นการเสวยสุขอย่างประณีต ดีงาม ไม่ก่อปัญหาทั้งแก่ตนและสังคม สันโดษ อยู่ร่วมกันโดยธรรม ชักจูงไปในทางเจริญดีงามที่ปราณีตสุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538, น. 561-564)

ความสุขในทัศนะของนักปรัชญาจีน นักปรัชญายุคต้นและยุคกลางของจีนคนสำคัญ ได้แก่ ขงจื๊อ เหลาจื๊อ (Laozu) บั๊กจื๊อ (รับอิทธิพลมาจากลัทธิขงจื๊อ และลัทธิเต๋า) และเม้งจื๊อ ส่วนนักปรัชญายุคสุดท้ายของจีนที่สำคัญ คือ จังจื๊อ เอี้ยงจื๊อ ช่งจื๊อ นักปรัชญายุคต้นแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเน้นฟื้นฟูนั้ลัทธิธรรมเนียมการปกครองเก่ามาใช้ ได้แก่ ขงจื๊อ และเม้งจื๊อ 2) กลุ่มเน้นปรับปรุงลัทธิธรรมเนียมใหม่ให้ทันสมัย ได้แก่ บั๊กจื๊อ 3) กลุ่มธรรมชาตินิยม คือ ปลดปล่อยให้สังคมเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่คิดแก้อะไร ได้แก่ เหลาจื๊อ แม้ว่าแนวคิดจะแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ ความสงบสุขของตนและสังคม (เสถียร โพธิ์นันทา, 2532, น. 116-391)

ความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า เล่าจื๊อเป็นผู้ก่อตั้งแนวคิดลัทธิเต๋าที่กำเนิดในประเทศจีน ต้นกำเนิดเดิมของลัทธิเต๋าไม่ใช่ลัทธิหรือศาสนา แต่เป็นปรัชญาธรรม เพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ ดัดสิ่งที่เกิน ความจำเป็นของชีวิต รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ฟุ่มเฟือยและฝืนกับธรรมชาติ โดยกลับไป มีชีวิตแบบง่ายๆ ท่ามกลางความสงบของป่าเขาลำเนาไพร แต่เมื่อเวลาผ่านพ้นไปปรัชญาเต๋าได้ถูกดัดแปลงให้สอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมของจีนซึ่งบูชาพระเจ้าประจำธรรมชาติ ผสมกับความเชื่อ ในทางไสยศาสตร์อื่นๆ จึงเกิดเป็นลัทธิเต๋াপรัชญาเต๋าเป็นระบบความคิดที่โดดเด่นต่างจากปรัชญาอื่นๆ ของจีน กล่าวคือ มีแนวคิดที่นอกจากจะเน้นหนักในทางจริยศาสตร์แล้ว ยังมีแนวคิดทางด้านปรัชญาการเมืองและทัศนะในทาง

อภิปรายคันทานอันติมสังข์ที่เป็นรากฐานแห่งสรรพสิ่ง ตรงจุดนี้เองที่ทำให้ปรัชญาเต๋ายังคงยืนหยัดท่ามกลางกระแสปรัชญาอื่นๆ ของโลกในปัจจุบันแม้วันเวลาจะผ่านพ้นไปนานก็ตาม ความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า มีแนวความคิดที่ว่า “ผู้รู้จักผู้อื่นได้ดี ชื่อว่าเป็นผู้มีปัญญา ผู้รู้จักตนเอง เชื่อว่าเป็นผู้มีแสงสว่าง ผู้ที่ชนะคนอื่น ชื่อว่าเป็นผู้มีกำลัง ผู้ที่ชนะตนเองได้ ชื่อว่าเป็นผู้เข้มแข็ง ผู้ที่รู้จักพอ ชื่อว่าเป็นผู้ร่ำรวย” (ทวิวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2545, น. 106) ที่มุ่งแสดงออกทางการกระทำที่เกิดจากจิตใจที่มีความปรารถนาดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม รู้จักความพอเพียง ยอมรับความถูกต้อง มีความรู้ที่เป็นพลังในการเอาชนะสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ถูกต้อง หลักการปฏิบัติของปรัชญาเต๋ามีหลัก 4 ประการ คือ (1) จือใจ คือ รู้จักตัวเองให้ถูกต้อง (2) จือเซ่ง คือ ชนะตัวเองได้ (3) จือจก คือ รู้จักพอ ไม่ทะเยอทะยาน (4) จือเต๋า คือ มีเต๋าเป็นอุดมคติ (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2532, น. 123) ดังนั้นความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋าเป็นความสุขที่ไม่เปียดเบียน หรือทำลายผู้อื่น อยู่กับความจริง และธรรมชาติ เพื่อนำไปสู่จิตใจที่ว่าง คือการสละ และปล่อยวางในสิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์

ความสุขทั้งพุทธปรัชญากับปรัชญาจีน และปรัชญาลัทธิเต๋า มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน จึงถือได้ว่า ความสุข นับเป็นพลังที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของสังคม เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา การแสวงหาความสุขจึงฝังแน่นอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ ความสุขมีทั้งที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจ เช่น ความสุขระดับจิตใจ ปัญญาหรือจิตวิญญาณ ฯลฯ และความสุขที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก เช่น การมีหรือการครอบครองปัจจัยในการดำรงชีวิต การมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ฯลฯ แม้ว่าปัจจุบันในยุคที่ความสัมพันธ์มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเชื่อมโยงถึงกันหมดในทุกภาคส่วนของสังคมโลก ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากจุดหนึ่งจะส่งผลไปยังอีก จุดหนึ่งอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้ความสุขของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า ด้วยการที่มนุษย์ทุกคนแสวงหาความสุขทั้งทางกายและใจ แต่การแสวงหาความสุขต้องมองการกระทำ เพื่อเป็นการควบคุมและพัฒนาจิตใจ ไม่ให้กระทำการที่ไม่ดีเพื่อให้ได้ความสุขกับตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบศึกษาเชิงวิเคราะห์ โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากเอกสาร เช่น พระไตรปิฎก และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา

- ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิจากเอกสารและรายงานการวิจัย เช่น ข้อเขียนที่เป็นผลงานทางวิชาการของท่านผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแหล่งทั้งสองข้างต้นมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ประกอบกับทรรศนะแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย แล้วสรุปผลของการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อมูลที่ได้นำมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า

ประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า ลัทธิเต๋าเกิดขึ้นจากแนวคิดของเล่าจื๊อ ซึ่งได้เป็นอีกลัทธิหนึ่งที่มีคัมภีร์ที่เรียกชื่อว่า เต๋า เต๋อ จิง สูตรที่ว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า เป็นลักษณะการใช้สำนวนโวหารให้คนได้ขบคิดกัน ตามความคิดเก่าแก่ของจีน นักปราชญ์จีนโบราณ พบว่าเอกภาพนี้มีพลังหรือ อำนาจตรงกันข้ามอยู่ 2 อย่างคือ 1) หยาง 2) หยิน และคัมภีร์เต๋า เต๋อ จิง มีหลักการแล้วจะจัดแบ่งออกเป็น 2 ภาคใหญ่ๆ คือ ภาคต้น มีจำนวน 37 บท และภาคปลายมีจำนวน 44 บท รวมทั้งหมด 81 บท 11 อย่างไว้ก็ตามเนื้อหาสาระคัมภีร์เต๋าเป็นการกล่าวถึงการรู้จักตนเองในการดำเนินชีวิตในธรรมชาติต่างๆ เช่น เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การเมืองการปกครอง สภาวะแท้จริงสูงสุด แนวคิดทางจริยศาสตร์ในปรัชญาเต๋า เป็นปรัชญาที่มีหลักคำสอนทางจริยธรรมที่หลากหลาย ซึ่งปรัชญาเต๋าได้แบ่งหลักคุณธรรมสำหรับปฏิบัติแต่ละบุคคลในระดับต่างๆ ตามอุปนิสัยของแต่ละบุคคล และหน้าที่ของแต่ละบุคคล เพื่อที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติให้ดำเนินชีวิต หรือการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ปรัชญาเต๋ามีหลักคำสอนเกี่ยวกับธรรมชาติต่างๆ มากมาย สำหรับหลักธรรมที่จะไปประพฤติปฏิบัติเพื่อเกิดความสุขกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม

แนวคิดทางอภิปรัชญาของลัทธิเต๋า ที่เป็นหนทางคุณสมบัติ วิธีการ กฎ จารีต และเต๋าในความหมายของเล่าจื๊อ เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และเป็นจุดหมายที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะกลับไปสู่หรืออาจกล่าวได้ว่า เต๋าได้เลี้ยงดูและโอบอุ้มทุกสิ่งทุกอย่างไว้หมด แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่เต๋าโอบอุ้มหามีความแตกต่างกันไม่ ซึ่งความหมายเอกภาพของเต๋าก็คือ “แต่ละสิ่งสามารถเหมือนกับสิ่งอื่นๆ ได้ความเป็นหนึ่งคือความหลากหลายและความหลากหลายคือความเป็นหนึ่งเดียวในอรรถาทั้งหมดได้รวมกันเป็นอรรถาเดียว คัมภีร์แห่งเต๋าก็เป็นคัมภีร์แห่งความรักและความเห็นอกเห็นใจ (sympathy) ที่ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าสูงส่งหรือต่ำต้อยล้วนเป็นสิ่งที่ได้รับการเหลียวแลทั้งสิ้น เป็นหลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น ชีวิตที่ดีตามทัศนะของปรัชญาเต๋าระบบปรัชญาเต๋ามีความเชื่อพื้นฐานอยู่อย่างหนึ่ง คือ เชื่อว่าธรรมชาติดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบตามกฎเกณฑ์เต๋า เต๋าเป็นภาวะสูงสุดและเป็นจุดกำเนิดของสรรพสิ่ง นอกจากนั้น ยังเป็นผู้ควบคุมความเป็นไปของสรรพสิ่งด้วย ด้วยความเชื่อพื้นฐานอันนี้จึงทำให้ปรัชญาเต๋ออธิบายสังคมในทุกๆ มิติในลักษณะที่สอดคล้องกันหมด นั่นคือกิจกรรมทุกด้านของสังคมไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือกฎเกณฑ์ของเต๋า

แนวคิดของความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า ความหมายของความสุขของปรัชญาจีน นักปรัชญาจีนยุคต้นแบ่งเป็น 3 กลุ่มกลุ่มเน้นฟื้นฟูลัทธิธรรมเนียมการปกครองเก่ามาใช้ ได้แก่ ขงจื๊อ และเม่งจื๊อ กลุ่มเน้นปรับปรุงลัทธิธรรมเนียมใหม่ให้ทันสมัย ได้แก่ บั๊กจื๊อ กลุ่มธรรมชาตินิยม คือ ปล่อยให้สังคมเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่คิดแก้อะไร ได้แก่ เหลาจื๊อ แม้ว่าแนวคิดจะแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือความสงบสุขของตนและสังคม ความสุขของปรัชญาเต๋าสอนให้มนุษย์หันกลับไปหาธรรมชาติที่แท้จริงครั้งแรก และมุ่งต่อเมตตาธรรม ปัญญาระเบียบแบบแผน เจตคติยุติธรรมแล้วเขาอาจมีความสุขสบายได้ ควรยึดความสงบสันติ แสวงหามิตรที่มีคุณความดี มีความจริงใจ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ทำความดียึดมั่นในความถูกต้อง

2. วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า

วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านสังคมนั้นเล่าจื๊อได้สอนให้รู้จักตนเองทางสังคม คือให้รัฐหรือผู้ปกครอง จะต้องปกครองด้วยระบบเสรีนิยมคู่กับธรรมชาตินิยม ด้วยการให้เสรีภาพแก่ประชาชนเต็มที่ในการดำเนินชีวิต และให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ เล่าจื๊อเชื่อว่ากฎธรรมชาติศักดิ์สิทธิ์กว่ากฎหมาย สันติภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นไม่ได้ トラบใดที่มนุษย์ยังฝืนธรรมชาติ

และเชื่อว่า รัฐบาลที่ดีที่สุดก็คือรัฐบาลที่ปกครองประชาชนโดยประชาชนไม่รู้ตนว่าถูกปกครอง เพราะเป็น รัฐบาลที่ดำเนินตามอุดมคติมีเสรีภาพคู่กับธรรมชาตินิยามอย่างแท้จริง และหลักการปฏิบัติสู่ความสุขในการ เข้าถึงสภาวะแท้จริงสูงสุด เล่าจื๊อได้สอนเรื่องสิ่งที่สมบูรณ์แห่งจักรวาลที่มีใช้พระเจ้าที่มีตัวตน อย่างศาสนา ประเภทเทวนิยมทั่วไป แต่เป็นสิ่งที่สมบูรณ์อันเป็นเอกภาพของจักรวาล เล่าจื๊อสมมตินามให้ก็คือ เต๋า คำว่า เต๋า โดยความหมายต่างๆ ไปแล้ว มีความหมายหลายนัย เช่น หมายถึง หนทาง คุณสมบัติ วิธีการ กฎ จารีต ธรรมชาติ เป็นต้น ไม่มีเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นและดับลงในเต๋านี้

ระดับความสุขในทรรศนะของเล่าจื๊อ ที่เป็นระดับจริยธรรมประกอบด้วยการรู้จักสิ่งที่มีอยู่ภายนอก คือสังคม สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีอยู่ภายในกายและจิต ต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงจะเชื่อ ว่าการปฏิบัติเพื่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ด้วยการปฏิบัติคุณงามความดีที่เป็นความสุข เกิดความสงบสุขที่ เหนือกว่าการมีลาภ ยศ สรรเสริญ การประพฤติดุปฏิบัติด้วยความดีงามที่ทำให้เกิดความสุขที่แท้จริง และระดับ ความสุขที่เป็นความจริงสูงสุดของปรัชญาลัทธิเต๋า เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นหรือสภาวะแท้จริง ความสำคัญเรื่องจิตใจ มองว่าจิตเป็นสิ่งที่สมบูรณ์แห่งภาวะเอกภาพ ที่แทนจิตว่า “เต๋า” ถือเป็นนามเรียกขาน อมตภาวะ และมองสรรพสิ่งในความไม่มีอยู่ เรียกว่า อภาวะ และความมีอยู่แล้วของสรรพสิ่ง เรียกว่า ภาวะ ระดับสภาวะธรรมแท้จริงสูงสุดนัยหนึ่ง แสดงให้เห็นได้ว่าเต๋าคือสรรพสิ่งที่มีอยู่ และไม่มี เอกภาพแห่งสรรพสิ่ง ในจักรวาลเป็นอมตะ มีอยู่แล้วชั่วกาลนาน สรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้นแล้วดับไปในอัตภาพ

อภิปรายผล

ประวัติและแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า พบว่า ลัทธิเต๋าก่อเกิดขึ้นจากแนวคิดของเล่าจื๊อ ซึ่งได้เป็นอีก ลัทธิหนึ่งที่มีคัมภีร์ที่เรียกชื่อว่า เต๋า เต๋อ จิง สูตรที่ว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า ตามความคิดเก่าแก่ของจีน นักปราชญ์จีนโบราณ พบว่าเอกภาพนี้มีพลังหรือ อำนาจตรงกันข้ามอยู่ 2 อย่างคือ 1) หยาง 2) หยิน แนวคิด ทางจริยศาสตร์ในปรัชญาเต๋า สำหรับปฏิบัติแต่ละบุคคลในระดับต่างๆ เพื่อเกิดความสุขกับตนเอง ผู้อื่น และ สังคม แนวคิดทางอภิปรัชญาของลัทธิเต๋า เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และเป็นจุดหมายที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะ กลับไปสู่ หลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ (2545, น. 104) ปรัชญาเต๋าเป็นระบบความคิดที่โดดเด่นต่างจากปรัชญาอื่นๆ ของจีน กล่าวคือ มีแนวคิดที่นอกจากจะเน้นหนัก ในทางจริยศาสตร์แล้ว ยังมีแนวคิดทางด้านปรัชญาการเมืองและทัศนะในทางอภิปรัชญาค้นหาอันติมสัจจที่ เป็นรากฐานแห่งสรรพสิ่ง ตรงจุดนี้เองที่ทำให้ปรัชญาเต๋ายังคงยืนหยัดท่ามกลางกระแสปรัชญาอื่น ๆ ของโลก ในปัจจุบันแม้วันเวลาจะผ่านพ้นไปนานก็ตาม ปรัชญาเต๋า ยังคงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้รักการ แสวงหาความจริง

วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋า พบว่า หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านสังคมนั้น เล่าจื๊อได้สอนให้รู้จักตนเองทางสังคม คือให้รัฐหรือผู้ปกครอง จะต้องปกครองด้วยระบบเสรีนิยมคู่กับธรรมชาตินิยาม ด้วยการให้เสรีภาพแก่ประชาชนเต็มที่ในการดำเนินชีวิต และให้สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ระดับ ความสุขในทรรศนะของเล่าจื๊อ ที่เป็นระดับจริยธรรมประกอบด้วยการรู้จักสิ่งที่มีอยู่ภายนอกคือสังคม สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีอยู่ภายในกายและจิต ต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงจะเชื่อว่าการ ปฏิบัติเพื่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ทองสดี เหมเมืองทอง (2529, น. 77) กล่าวว่า ทรรศนะคติ การดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการรู้จักตนเองของเล่าจื๊อก็คือ บุคคลควรอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการ ดำรงตนอยู่แบบเรียบง่าย มีความสันโดษ ตามคัมภีร์ เต๋า เต๋อ จิง ในบทที่ 33 ว่า รู้จักตนเอง ผู้ที่เข้าใจคนอื่น คือผู้รอบรู้ ผู้ที่เข้าใจตนเอง คือผู้รู้แจ้งจริง ผู้ที่มีชัยต่อคนอื่น คือผู้มีกำลัง ผู้ที่มีชัยต่อตนเอง คือผู้ที่เข้มแข็ง ผู้ที่

มักน้อย คือผู้ที่ร่ำรวย ผู้ที่อยู่ในสถานะอันเหมาะสมแก่ตน ย่อมอยู่ได้ยาวนาน ถึงแม้ผู้นั้นจะสิ้นชีวิตไปแล้ว แต่คุณความดียังอยู่สืบไป

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

ลัทธิเต๋าเกิดขึ้นจากแนวคิดของเล่าจื๊อ ซึ่งได้เป็นอีกลัทธิหนึ่งที่มีคัมภีร์ที่เรียกชื่อว่า เต๋า เต๋อ จิง สูตรที่ว่าด้วยคุณสมบัติของเต๋า ตามความคิดเก่าแก่ของจีน นักปราชญ์จีนโบราณ พบว่าเอกภาพนี้มีพลังหรืออำนาจตรงกันข้ามอยู่ 2 อย่างคือ 1) หยาง 2) หยิน แนวคิดทางจริยศาสตร์ในปรัชญาเต๋า สำหรับปฏิบัติแต่ละบุคคลในระดับต่างๆ เพื่อเกิดความสุขกับตนเอง ผู้อื่น และสังคม แนวคิดทางอภิปรัชญาของลัทธิเต๋า เป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่ง และเป็นจุดหมายที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะกลับไปสู่ หลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความหลุดพ้นชีวิตที่ดีตามที่คนของปรัชญาเต๋า ระบบปรัชญาเต๋ามีความเชื่อพื้นฐานอยู่อย่างหนึ่ง คือ เชื่อว่าธรรมชาติดำเนินไปอย่างเป็นระเบียบตามกฎเกณฑ์เต๋า เต๋าเป็นภาวะสูงสุดและเป็นจุดกำเนิดของสรรพสิ่ง และความสุขของปรัชญาจีน แบ่งเป็น 3 กลุ่มกลุ่มเน้นฟื้นฟูวิถีชีวิตธรรมชาตินิยมการปกครองเก่ามาใช้ ได้แก่ ขงจื๊อ และเม่งจื๊อ กลุ่มเน้นปรับปรุงลัทธิธรรมเนียมใหม่ให้ทันสมัย ได้แก่ บั๊กจื๊อ กลุ่มธรรมชาตินิยม คือ ปล่อยให้สังคมเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่คิดแก้อะไร ได้แก่ เหลาจื๊อ แม้ว่าแนวคิดจะแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ ความสงบสุขของตนและสังคม ความสุขของปรัชญาเต๋า สอนให้มนุษย์หันกลับไปหาธรรมชาติที่แท้จริง และมุ่งต่อเมตตาธรรม ปัญหาระเบียบแบบแผน เจตคติยุติธรรมแล้วเขาอาจมีความสุขสบายได้ ควรยึดความสงบ สงัด แสวงหามิตรที่มีคุณความดี มีความจริงใจ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ทำความดียึดมั่นในความถูกต้อง

หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านการดำเนินชีวิต หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในด้านสังคม หลักการปฏิบัติสู่ความสุขในการเข้าถึงสภาวะแท้จริงสูงสุด ระดับความสุขในทรรศนะของเล่าจื๊อที่เป็นระดับจริยธรรม ประกอบด้วยการรู้จักสิ่งที่มีอยู่ภายนอกคือสังคม สิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีอยู่ภายในกายและจิต ต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม จึงจะเชื่อว่าการปฏิบัติเพื่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ด้วยการปฏิบัติคุณงามความดีที่เป็นความสุข เกิดความสงบสุข ที่เหนือกว่าการมีลาภ ยศ สรรเสริญ การประพฤติดุปฏิบัติด้วยความตึงตังที่ทำให้เกิดความสุขที่แท้จริง และระดับความจริงสูงสุด หลักการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นหรือสภาวะแท้จริง ความสำคัญเรื่องจิตใจ มองว่าจิตเป็นสิ่งที่สมบูรณ์แห่งภาวะเอกภาพ มองสรรพสิ่งในความไม่มีอยู่ และความมีอยู่แล้วของสรรพสิ่ง ที่เป็นสภาวะธรรมแท้จริงสูงสุด แสดงให้เห็นได้ว่าเต๋าคือสรรพสิ่งที่อยู่ และไม่มี เอกภาพแห่งสรรพสิ่งในจักรวาลเป็นอมตะ มีอยู่แล้วชั่วกาลนาน สรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้นแล้วดับไปในอัตภาพ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ความสุขของปรัชญาลัทธิเต๋าที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่มีปรากฏในคัมภีร์เต๋า เต๋อ จิง ที่เป็นหลักคำสอนในการประพฤติปฏิบัติที่ทำให้มนุษย์เกิดความสุข ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เนื้อหาในคัมภีร์เต๋า เต๋อ จิง ที่มีทั้งหมด 81 บท ผู้วิจัยไม่ได้นำมาวิเคราะห์ทั้งหมด ที่มีเนื้อหาไม่ครอบคลุม โดยได้นำมาศึกษาในเฉพาะบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางปรัชญาที่มุ่งสู่ความสุข ที่เป็นแนวคิดทาง จริยศาสตร์ อันเป็นหลักในการดำเนินชีวิต และแนวคิดทางอภิปรัชญา อันเป็นความสุขทางจิตใจที่มุ่งสู่ความหลุดพ้นในปรัชญาเต๋า

2. ความสุขในปรัชญาลัทธิเต๋า ถือเป็นแนวคิดที่เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ ที่เป็นหลักจริยธรรม หรือจริยศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์ เต๋า เต๋อ จิง โดยหลักคุณธรรมที่เล่าจื๊อได้กล่าวไว้ในคัมภีร์มีหลายอย่างที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยได้อ้างในส่วนที่เป็นภาพรวมคือการปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่ความสุข

ด้วยวิธีการปฏิบัติตามหลักธรรมของเล่าจื๊อที่สอนให้รู้จักหน้าที่ของตน และกระทำตนอย่างถูกต้อง กระทำ
ความดี ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม อันเป็นความสุขทั้งทางกายและทางใจ

3. ความสุขในปรัชญาลัทธิเต๋า โดยภาพรวมความสุขในปรัชญาเต๋าเป็นความสุขที่เกิดจากจิตใจ
ด้วยการประพฤติปฏิบัติ ที่ส่งผลไปยังจิตใจ และสอนให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่าง
ธรรมชาติกับมนุษย์ คำสอนของเล่าจื๊อจึงเป็นการสอนให้อยู่เหนือวัตถุ ลาภ ยศ สรรเสริญ การทำดีหรือปฏิบัติ
ตามหลักคำสอนย่อมทำให้เกิดความสุข และผลที่เป็นวัตถุ ลาภ ยศ สรรเสริญก็ย่อมเกิดขึ้นเอง เล่าจื๊อต้องการ
ให้อยู่เหนือสิ่งเหล่านี้ได้เพื่อการหลุดพ้น ความสุขนี้จึงให้ความสำคัญทางจิต (โลกุตร) มากกว่าทางกาย

2.2 ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาหลักจริยศาสตร์ของปรัชญาลัทธิเต๋า
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องความสุขของปรัชญาเต๋ากับพุทธปรัชญา
3. ควรศึกษาแนวคิดความว่างในปรัชญาเต๋ากับพุทธปรัชญา

เอกสารอ้างอิง

- ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์. (2545). *ศาสนาและปรัชญาในจีน ทิเบต และญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- ทองสัด เหมเมืองทอง. (2529). *เต๋า คือ เต๋า*. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.
- พระครูวิสุทธิสุตคุณ (สายชล สุภาจาโร). (2550). *ประวัติพระพุทธรูปทองคำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วัด
ไตรมิตรวิทยาราม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- _____. (2544). *แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: กองทุนวัฒนธรรม.
- พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต). (2518). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสถียร โพธิ์นันทา. (2532). *เมธีตะวันออก*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ก. ไก่.